

ว่าด้วยการสืบราชสันตติวงศ์^๑

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาล ๒๔๖๗ พรรษา ปัตยุบันสมัย พุทธศักราช ๒๕๑๐
รทิน จันทวาร กาลกำหนด

สำหรับพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดี ศรีสินทรมหาวชิราวุธ เอกอรรคมหาบุรุษบรมนราธิ
ราช พิณิตประชานารมมหาสมมตวงศ อติศัยพงศวิมลรัตน วรชัตตยราชนิกรโธม จาตุรันตบรมมหา
จักรพรรดิราชสังกาศ อุกโทสุชาติสังสุทศเคราะห์ จักรบรมนารถ จุฬาลงกรณราชวรังกูร บรมมกุฎ
นเรนทรสุรัสันตติวงศ์วิศิษฐ์ สุสาธิตบุรพาธิการ อุดุลยภักษานุการอดิเรกบุญฤทธิ ธัญลักษณ์วิจิตร
โสภากยสรพวงค มหาชนโนตตะมังคประณต บาทบงกชยุคลประสิทธิสรพศุภผล อุดมบรมสุขุมालย
ทิพยเทพาวตาร ไพศาลเกียรติคุณอดุลยพิเศษ สรรพเทเวศรานุรักษ์บุริมศักดิ์ดิสมญาเทพทวาราวดี ศรี
มหาบุรุษสุตสมบัติ เสนางคนิกรรัตน์ อัครโกศลประพนธปรีชา มัทวสมาจาร บริบูรณ์คุณสารสยามา
ทินคร วรุตเมกราชดิลก มหาปรีวารนายกองันนต มหันตวรฤทธิเดช สรรพวิเศษศิรินทร บรมชนกาศิสร
สมมต ประสิทธิวิกรมโหมดม บรมราชสมบัติ นพปฎลเสวตรฉัตรดิฉัตร ศิริรัตน์ปลักษณมหาบรม
ราชาภิเศกภักษิต สรรพทศทิศวิชีวิตไชย สกกลมไหศวรียมมหาสวามินทร์ มเหศวรมหินทรมหารามาธิราช
วโรดม บรมนารถชาติอาชาวไสย พุทธาภิไตรรัตน์สรณารักษ อุดุลยศักดิ์อรรคนเรศราธิบดี เมตต
ภรณาสิตลลไทย โอนบไมยบุญการ สกมลไพศาลมหารัชฎาธิเบนทร์ ประเมนทรธรรมิคมหาราชาธิราช
บรมนารถพิตร พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระอนุสรคำนึงถึงการสืบราชสันตติวงศ์ ทรงพระราชดำริว่า ตามโบราณราช
ประเพณี สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงสยามย่อมทรงพระบรมเดชานุภาพโดยบริบูรณ์ และมีสิทธิ
อำนาจที่จะทรงเลือกตั้งพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใดพระองค์หนึ่ง ซึ่งทรงพระราชดำริว่ามีพระ
ปรีชาสามารถอาจเป็นผู้สืบราชสันตติวงศ์ ดำรงราชตระกูลและรัฐสีมาอาณาจักร อารักษสภกนิกร
สนองพระองค์ต่อไปได้นั้น ขึ้นเป็นพระราชทายาท โดยทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศแก่
บรรดาพระบรมวงศานุวงศ์และเสนามาตย์ราชเสวกบริพาร อีกทั้งสมณพราหมณาจารย์และอาณา
ประชาราษฎร์ให้ทราบทั่วกัน ว่าได้ทรงเลือกสรรพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์นั้นเป็นพระราชทายาท และบาง
ทีก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานอุปราชาภิเศกหรือยุพราชาภิเศกด้วย ราชประเพณีนี้ย่อม
เป็นสิ่งที่สมควรแก่พระบรมเดชานุภาพของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้

แต่ก็ได้เคยมีมาแล้วในอดีตสมัย และอาจมีได้อีกในอนาคตสมัยที่สมเด็จพระ
เจ้าอยู่หัวมิได้ทรงเลือกและประดิษฐานพระราชทายาทขึ้นไว้อย่างเช่นที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งเป็นผลให้
บังเกิดมีเหตุยุ่งยาก แก่งแย่งกันขึ้นในเมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตลง การแก่งแย่งช่วงชิง
พระราชอำนาจกันย่อมเป็นโอกาสให้บุคคลผู้มิได้ตั้งอยู่ในสัมมาปฏิบัติคิดขัดขวางต่อทางเจริญแห่ง
ราชอาณาจักร ทั้งเป็นโอกาสให้ศัตรูทั้งภายนอกภายในได้ใจคิดประทุษร้ายต่อราชตระกูล และ
อิสราภาพแห่งประเทศสยาม นำความหายนะมาสู่ชาติไทย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระ
อนุสรคำนึงถึงข้อความเหล่านี้ จึงมีพระราชประสงค์ที่จะให้มีนิติธรรมกำหนดการสืบราชสันตติวงศ์
ขึ้นไว้เพื่อจะได้ตัดความยุ่งยากแก่งแย่งกันภายในพระราชวงศ์ในเมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงตั้ง
แต่งตั้งพระราชทายาทขึ้นไว้โดยแน่นอน ดังกล่าวมาแล้วข้างบนนี้

^๑ ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม ๔๑/-/หน้า ๑๕๕/๑๒ พุทธศักราช ๒๔๖๗

อนึ่งทรงพระราชดำริว่า สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวแห่งกรุงสยามควรต้องทรงเป็นผู้ที่
 อาณาประชาราษฎร์มีความเคารพนับถือ และไว้วางใจได้โดยบริบูรณ์ทุกสถาน ฉะนั้นจึงทรงพระราชดำริ
 ว่า พระบรมวงศ์านุวงศ์พระองค์ใดมีข้อบกพร่องสำคัญบางอย่างในพระองค์แล้ว ก็ไม่ควรให้อยู่ใน
 เกณฑ์สืบราชสันตติวงศ์ เพราะอาจจะเป็นเหตุให้บังเกิดความไม่เรียบร้อยหรือเดือดร้อนแก่อาณา
 ประชาชนได้ หรืออาจถึงแก่นำความหายนะมาสู่ราชตระกูลและราชอาณาจักรได้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงตั้งอยู่ในพระอัปปะมาทธรรม และได้ทรง
 พระราชดำริพิจารณาโดยสุชุมแล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตรากฎมณเฑียรบาลไว้เป็น
 หลักฐานแก่ลงราชนิติธรรม ดังต่อไปนี้

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยนามและกำหนดใช้กฎมณเฑียรบาลนี้

มาตรา ๑ กฎมณเฑียรบาลนี้ ให้เรียกว่า “กฎมณเฑียรบาลว่าด้วยการสืบราชสันตติ
 วงศ์ พระพุทธศักราช ๒๔๖๗”

มาตรา ๒ ให้ใช้กฎมณเฑียรบาลนี้ตั้งแต่วันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พระพุทธศักราช
 ๒๔๖๗ เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ข้อความใด ๆ ที่มีอยู่ในพระราชกำหนดกฎหมายอื่น ๆ ที่แย้งกับข้อความ
 ในกฎมณเฑียรบาลนี้ ให้ยกเลิกเสียทั้งสิ้น

หมวดที่ ๒

บรรยายศัพท์

มาตรา ๔ ศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้ในกฎมณเฑียรบาลนี้ ท่านว่าให้บรรยายไว้ดังต่อไปนี้

(๑) “พระรัชทายาท” คือ เจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์ พระองค์ที่สมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สมมติขึ้น เพื่อเป็นผู้ทรงสืบราชสันตติวงศ์สนองพระองค์ต่อไป

(๒) “สมเด็จพระยุพราช” คือ พระรัชทายาทที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาขึ้น
 เป็นตำแหน่งสมเด็จพระยุพราช โดยพระราชทานยุพราชาภิเษกหรือโดยพิธีอย่างอื่นสุดแท้แต่จะทรง
 พระกรุณาโปรดเกล้าฯ

(๓) “สมเด็จพระหน่อพุทธเจ้า” คือ สมเด็จพระบรมราชโอรสพระองค์ใหญ่ในสมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระอัครมเหสี

(๔) “สมเด็จพระอัครมเหสี” คือ พระชายาหลวงของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตามที่
 ปรากฏในประกาศกระแสพระบรมราชโองการทรงสถาปนาขึ้นเป็นสมเด็จพระนางเจ้า พระบรมราชินี

(๕) “สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ” คือ พระราชโอรสในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระ
 พระอัครมเหสี หรือพระมเหสีรอง

(๖) “พระมเหสีรอง” คือ พระชายาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระองค์ที่ดำรงพระ
 เกียรติยศรองลงมาจากสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินี มีพระเกียรติยศสูงต่ำเป็นลำดับกัน คือ

สมเด็จพะนางเจ้า พระบรมราชเทวี พระนางเจ้า พระราชเทวี พระนางเธอ พระอัครชายาเธอ ดังนี้ เป็นต้น

(๗) “พระเจ้าลูกยาเธอ” คือ พระราชโอรสในสมเด็จพะเจ้าอยู่หัวและพระสนมเอก

โท ตรี

(๘) คำว่า “พระองค์ใหญ่” ให้เข้าใจว่าพระองค์ที่มีพระชนมายุมากกว่าพระองค์อื่น ๆ ที่ร่วมพระมารดา

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยการทรงสมมุติและทรงถอนพระราชทายาท

มาตรา ๕ สมเด็จพะเจ้าอยู่หัวทรงไว้ซึ่งพระบรมเดชานุภาพและพระราชสิทธิที่จะทรงสมมุติเจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งให้เป็นพระราชทายาท สุดแท้แต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควรและเป็นทีไว้วางพระราชหฤทัยได้ ว่าท่านพระองค์นั้นจะสามารถสืบราชสันตติวงศ์สนองพระองค์

แต่การที่สมมุติเจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์ให้เป็นพระราชทายาทเช่นนี้ ให้ถือว่าเป็นการเฉพาะพระองค์ของพระราชทายาทพระองค์นั้น

มาตรา ๖ เมื่อสมเด็จพะเจ้าอยู่หัวได้ทรงสมมุติท่านพระองค์ใดให้เป็นพระราชทายาทแล้ว และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศข้อความให้ปรากฏแก่พระบรมวงศานุวงศ์เสนาอำมาตย์ราชเสวกบริพารและอาณาประชาราษฎร์ให้ทราบทั่วกันแล้ว ท่านว่าให้ถือว่าท่านพระองค์นั้นเป็นพระราชทายาทโดยแน่นอนปราศจากปัญหาใด ๆ และเมื่อใดถึงกาลอันจำเป็น ก็ให้พระราชทายาทพระองค์นั้นเสด็จขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์สนองพระองค์สมเด็จพะเจ้าอยู่หัวในพระบรมโกศโดยทันที ให้สมดังพระบรมราชประสงค์ที่ได้ทรงประกาศไว้แล้ว

มาตรา ๗ สมเด็จพะเจ้าอยู่หัวทรงสงวนไว้ซึ่งพระบรมเดชานุภาพ และพระราชสิทธิที่จะทรงถอนพระราชทายาทออกจากตำแหน่งได้ ท่านพระองค์ใดที่ได้ถูกถอนจากตำแหน่งพระราชทายาทแล้ว ท่านว่าให้นับว่าขาดจากทางที่จะได้สืบราชสันตติวงศ์ และให้ถอนพระนามออกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์ อีกทั้งพระโอรสและบรรดาเชื้อสายโดยตรงของท่านพระองค์นั้น ก็ให้ถอนเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์ด้วยทั้งสิ้น

อนึ่งสมเด็จพะเจ้าอยู่หัวทรงไว้ซึ่งพระบรมเดชานุภาพและพระราชสิทธิที่จะทรงประกาศยกเว้นเจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งออกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์ได้

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยลำดับชั้นผู้ควรสืบราชสันตติวงศ์

มาตรา ๘ ถ้าหากว่ามีเหตุอันไม่พึงปรารถนา คือสมเด็จพะเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตลงโดยมิได้ทรงสมมุติพระราชทายาทไว้ก่อนแล้วไซ้ ท่านว่าให้เป็นหน้าที่ท่านเสนาบดีอัญเชิญเสด็จ

สำนักงาน สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 เจ้าหน้าที่เชื้อพระบรมราชวงศ์พระองค์ที่ ๑ ในลำดับสืบพระราชสันตติวงศ์ ดังได้แถลงไว้ในมาตรา ๙
 ขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์สนองพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ที่ได้เสด็จสวรรคตลงแล้ว
 นั้นต่อไป แต่ผู้ที่จะอัญเชิญขึ้นทรงราชย์เช่นนี้ต้องมีเชื้อผู้ที่ตกอยู่ในเกณฑ์ ยกเว้นที่ปรากฏอยู่ในมาตรา
 ๑๑ และ ๑๒ แห่งกฎหมายนี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 มาตรา ๙ ลำดับชั้นเชื้อพระบรมราชวงศ์ซึ่งจะควรสืบราชสันตติวงศ์ได้นั้น ท่านว่า
 ให้เลือกตามสายตรงก่อนเสมอ ต่อไม่สามารถจะเลือกทางสายตรงได้แล้ว จึงให้เลือกตามเกณฑ์ที่สนิท
 มากและน้อย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 เพื่อให้สิ้นสงสัย ท่านว่าให้วางลำดับสืบราชสันตติวงศ์ไว้ดังต่อไปนี้

(๑) สมเด็จพระพุทธเจ้า

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 (๒) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระพุทธเจ้าหาพระองค์ไม่แล้ว ให้อัญเชิญพระราชโอรส
 พระองค์ใหญ่ในสมเด็จพระพุทธเจ้าและพระอัครชายาของสมเด็จพระพุทธเจ้าพระองค์นั้นขึ้นทรง
 ราชย์ หรือถ้าพระราชโอรสพระองค์ใหญ่หาพระองค์ไม่แล้ว ก็ให้อัญเชิญพระราชโอรสพระองค์รอง ๑
 ต่อไปตามลำดับพระชนมายุ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 (๓) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระพุทธเจ้าหาพระองค์ไม่แล้ว และไร้พระราชโอรสของท่าน
 ด้วยไซ้ร้ ก็ให้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ที่ ๒ ในสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระ
 อัครมเหสี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 (๔) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ที่ ๒ หาพระองค์ไม่แล้ว แต่ถ้ามี
 พระโอรสอยู่ ก็ให้อัญเชิญพระโอรสโดยอนุโลมตามข้อความในข้อ ๒ แห่งมาตรานี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 (๕) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ที่ ๒ ในสมเด็จพระอัครมเหสีหา
 พระองค์มิได้แล้ว และไร้พระราชโอรสของท่านด้วยไซ้ร้ ก็ให้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์
 อื่น ๆ ในสมเด็จพระอัครมเหสี หรือพระโอรสของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นั้น ๆ สลับกันไป
 ตามลำดับ โดยอนุโลมตามข้อความในข้อ ๒, ๓ และ ๔ แห่งมาตรานี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 (๖) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอในพระอัครมเหสีหาพระองค์ไม่แล้ว และ
 พระโอรสของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอนั้น ๆ ก็หาไม่ด้วยแล้ว ให้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอใน
 พระมเหสีรองถัดลงไป ตามลำดับชั้นพระอิสริยยศแห่งพระมารดา หรือถ้าสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอหา
 พระองค์ไม่แล้ว ก็ให้อัญเชิญพระโอรสของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอนั้น ๆ สลับกันตามลำดับ โดย
 อนุโลมตามข้อความในข้อ ๒, ๓ และ ๔ แห่งมาตรานี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 (๗) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอในพระมเหสีรองหาพระองค์ไม่สิ้นแล้ว และ
 พระโอรสของสมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอนั้น ๆ ก็หาไม่ด้วยแล้ว ให้อัญเชิญพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ที่มี
 พระชนมายุมากที่สุด หรือถ้าพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นั้นหาพระองค์ไม่แล้ว ก็ให้อัญเชิญพระโอรส
 พระองค์ใหญ่ของพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นั้น แต่ถ้าแม้ว่าพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ที่มีพระชนมายุ
 มากที่สุดนั้นหาพระองค์ไม่แล้ว และพระโอรสของท่านก็หาไม่ด้วยแล้ว ก็ให้อัญเชิญพระเจ้าลูกยาเธอ
 พระองค์ที่มีพระชนมายุถัดลงมา หรือพระโอรสของพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์นั้น ๆ สลับกันไป
 ตามลำดับ โดยอนุโลมตามข้อความในข้อ ๒, ๓ และ ๔ แห่งมาตรานี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 (๘) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไร้พระราชโอรสและพระราชนัดดา ท่านว่าให้
 อัญเชิญสมเด็จพระอนุชาที่ร่วมพระราชชนนีพระองค์ที่มีพระชนมายุถัดลงมาจากพระองค์สมเด็จพระ
 เจ้าอยู่หัว ขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

(๙) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระอนุชาพระองค์ที่ควรได้ทรงเป็นทายาทนั้นหาพระองค์ไม่เสียแล้ว ท่านว่าให้อัญเชิญพระโอรสของสมเด็จพระอนุชาพระองค์นั้นตามลำดับ โดยอนุโลมตามข้อความในข้อ ๒ แห่งมาตรานี้

(๑๐) ถ้าแม้ว่าสมเด็จพระอนุชาพระองค์ใหญ่หาพระองค์ไม่แล้ว และพระโอรสของท่านก็หาพระองค์ไม่อีกด้วยไซ้ ท่านว่าให้อัญเชิญสมเด็จพระอนุชาที่ร่วมพระชนนีพระองค์ที่ถัดลงไปตามลำดับพระชนมายุ หรือพระโอรสของสมเด็จพระอนุชาพระองค์นั้น ๆ สลับกันไปตามลำดับอนุโลมตามข้อความในข้อ ๒, ๓ และ ๔ แห่งมาตรานี้

(๑๑) ถ้าแม้สมเด็จพระอนุชาพร้อมพระชนนีหาพระองค์ไม่สิ้นแล้ว และพระโอรสของสมเด็จพระอนุชานั้น ๆ ก็หาไม่ด้วยแล้ว ท่านว่าให้อัญเชิญสมเด็จพระเชษฐาและสมเด็จพระอนุชาต่างพระชนนี หรือพระโอรสของสมเด็จพระเชษฐาและสมเด็จพระอนุชานั้น ๆ สลับกันไปตามลำดับ โดยอนุโลมตามข้อความในข้อ ๒, ๓, ๔ และ ๖ แห่งมาตรานี้

(๑๒) ถ้าแม้สมเด็จพระเชษฐาและสมเด็จพระอนุชาต่างพระชนนีก็หาพระองค์ไม่สิ้นแล้ว และโอรสของสมเด็จพระเชษฐาและสมเด็จพระอนุชานั้นก็หาไม่ด้วยแล้วไซ้ ท่านว่าให้อัญเชิญพระเจ้าพี่ยาเธอและพระเจ้าน้องยาเธอ หรือพระโอรสของพระเจ้าพี่ยาเธอและพระเจ้าน้องยาเธอตามลำดับสลับกันโดยอนุโลมตามข้อความในข้อ ๗ แห่งมาตรานี้

(๑๓) ต่อเมื่อหมดพระเจ้าพี่ยาเธอและพระเจ้าน้องยาเธอ อีกทั้งหมดพระโอรสของท่านนั้น ๆ แล้วไซ้ ท่านจึงให้อัญเชิญสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอและพระเจ้าบรมวงศ์เธอ หรือพระโอรสและเชื้อสายของท่านพระองค์นั้นตามลำดับแห่งความสนิทมากและน้อย โดยอนุโลมตามข้อความที่กล่าวมาแล้วตั้งแต่ข้อ ๑ ถึง ๑๒ แห่งมาตรานี้

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยผู้ที่ต้องยกเว้นจากการสืบราชสันตติวงศ์

มาตรา ๑๐ ท่านพระองค์ใดที่จะได้เสด็จขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์ควรที่จะเป็น ผู้ที่มหาชนนับถือได้โดยเต็มที และเอาเป็นที่พึงได้โดยความสุจริต ฉะนั้นท่านพระองค์ใดมีข้อที่ชนหมู่มากเห็นว่าเป็นที่น่ารังเกียจ ก็ควรที่จะให้พ้นเสียจากหนทางที่จะได้สืบราชสันตติวงศ์ เพื่อเป็นเครื่องตัดความวิตกแห่งพระบรมวงศานุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท และอาณาประชาราษฎร์

มาตรา ๑๑ เจ้านายผู้เป็นเชื้อพระบรมราชวงศ์ ถ้าแม้ว่าเป็นผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งกล่าวไว้ข้างล่างนี้ไซ้ ท่านว่าให้ยกเว้นเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์

ลักษณะที่กล่าวนี้ คือ

(๑) มีพระสัญญาวิปลาส

(๒) ต้องราชทัณฑ์เพราะประพฤติผิดพระราชกำหนดกฎหมายในคดีมหันตโทษ

(๓) ไม่สามารถทรงเป็นอัครพุทธศาสนูปถัมภก

(๔) มีพระชายาเป็นนางต่างด้าว กล่าวคือ นางที่มีสัญชาติเดิมเป็นชาวประเทศอื่น

นอกจากชาวไทยโดยแท้

(๕) เป็นผู้ที่ได้ถูกถอนออกแล้วจากตำแหน่งพระราชทายาท ไม่ว่าจะถูกลดขั้นจะได้

เป็นไปในรัชกาลใด ๆ

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา (๖) เป็นผู้ที่ได้ถูกประกาศยกเว้นออกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์

มาตรา ๑๒ ท่านพระองค์ใดตกอยู่ในเกณฑ์มีลักษณะบกพร่องดังกล่าวมาแล้วใน มาตรา ๑๑ แห่งกฎมณเฑียรบาลนี้ไซ้ ท่านว่าพระโอรสอีกทั้งบรรดาเชื้อสายโดยตรงของท่าน พระองค์นั้น ก็ให้ยกเสียจากลำดับสืบราชสันตติวงศ์ด้วยทั้งสิ้น

มาตรา ๑๓ ในกาลสมัยนี้ยังไม่ถึงเวลาอันควรที่ราชานารีจะได้เสด็จขึ้นทรงราชย์เป็น สมเด็จพระแม่อุทุมพรราชินีนาถ ผู้ทรงสำเร็จราชการสิทธิ์ขาดอย่างพระเจ้าแผ่นดินโดยลำพังแห่ง กรุงสยาม ฉะนั้นท่านห้ามมิให้จัดเอาราชานารีพระองค์ใด ๆ เข้าไว้ในลำดับสืบราชสันตติวงศ์เป็นอัน ขาด

หมวดที่ ๖

ว่าด้วยเวลาที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระเยาว์

มาตรา ๑๔ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ใดได้เสด็จขึ้นทรงราชย์สืบราชสันตติวงศ์ ตั้งแต่ยังทรงพระเยาว์ คือ เมื่อมีชนมายุยังไม่ครบ ๒๐ พรรษาบริบูรณ์ไซ้ ท่านว่ายังทรงสำเร็จ ราชการสิทธิ์ขาดโดยพระองค์เองหาได้ไม่

มาตรา ๑๕ ถ้าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวยังทรงพระเยาว์ ดังกล่าวมาแล้วในมาตรา ๑๔ แห่งกฎมณเฑียรบาลนี้ไซ้ ท่านว่าให้ท่านเสนาบดีพร้อมกันเลือกเจ้านายเชื้อพระบรมราชวงศ์พระองค์ หนึ่งขึ้นเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จนกว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จะ มีพระชนมายุครบ ๒๐ พรรษาบริบูรณ์ จึงให้ท่านผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์นั้นพ้นจาก หน้าที่

มาตรา ๑๖ ท่านผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระ เจ้าอยู่หัว ดังกล่าวไว้ในมาตรา ๑๕ แห่งกฎมณเฑียรบาลนี้ ต้องเป็นผู้ที่มีพระชนมายุเกินกว่า ๒๐ พรรษาบริบูรณ์แล้ว และต้องไม่เป็นผู้ที่มีลักษณะบกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ได้กล่าวไว้แล้วใน มาตรา ๑๑ และ ๑๒ แห่งกฎมณเฑียรบาลนี้

มาตรา ๑๗ นอกจากผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ท่าน ว่าให้ท่านเสนาบดีผู้มีอาวุโสมากที่สุดในราชการสองท่านเป็นสมุหมนตรีที่ปรึกษาของผู้สำเร็จราชการ แผ่นดิน และให้คงอยู่ในตำแหน่งนั้นตลอดเวลาที่ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินพระองค์นั้นอยู่ในตำแหน่ง หน้าที่

ถ้าหากว่าสมุหมนตรีคนใดคนหนึ่งถึงอสัญกรรมลงในระหว่างเวลาที่ยังคงต้องมี ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไซ้ ท่านว่าให้ท่านเสนาบดีผู้มีอาวุโสถัดลง มาอีกคนหนึ่งรับตำแหน่งสมุหมนตรีแทนท่านผู้ที่ถึงอสัญกรรมลงนั้นต่อไป

มาตรา ๑๘ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับท่านส มุหมนตรีอีก ๒ รวมด้วยกันเป็น ๓ นี้ ท่านว่าให้ชานานนามเรียกว่า “สภาสำเร็จราชการแผ่นดินต่าง

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” หรือเรียกโดยย่อว่า “สภาสำเร็จราชการแผ่นดิน” สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กิจการทั้งปวง ที่โดยปกติ ตกเป็นพระราชภาระของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ให้ตกเป็น
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ภาระของสภาสำเร็จราชการแผ่นดินจนกว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะทรงพระเจริญพระชนมายุครบ ๒๐
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พรรษาบริบูรณ์แล้ว จึงให้สภาสำเร็จราชการแผ่นดินมอบพระราชภาระถวายเพื่อทรงรับและปฏิบัติ
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ราชการณีกิจต่อไปตามโบราณราชประเพณี

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา อนึ่งราชกิจที่นับว่าเป็นการดำเนินตามระเบียบอันมีแบบแผนอยู่แล้ว ท่านว่าให้
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระบัญชาสั่งและลงพระนามโดยลำพัง
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้ แต่ราชการใดเป็นเรื่องที่มีปัญหาโต้แย้งก็ดี เกี่ยวด้วยเปลี่ยนแปลงหลักแห่งรัฐประศาสนบายก็ดี
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เกี่ยวด้วยการออกพระราชกำหนดกฎหมายใหม่ หรือแก้ไขพระราชกำหนดกฎหมายที่มีอยู่แล้วก็ดี
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ท่านว่าต้องให้ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินต่างพระองค์สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ลงพระนามในคำสั่ง และ
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ให้สมุหนมนตรีทั้ง ๒ ท่านลงนามกำกับด้วยจึงจะใช้ได้

หมวดที่ ๗

ว่าด้วยการแก้กฏมณฑลเศียรบาลนี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มาตรา ๑๙ พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธพระมงกุฎเกล้า
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เจ้าอยู่หัว ได้ทรงตรากฏมณฑลเศียรบาลนี้ไว้ให้เป็นราชนิติธรรมอันมั่นคง เพื่อดำรงพระบรมราชจักรีวงศ์
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ไว้ชั่วกาลนาน และได้ทรงใช้พระวิจารณ์ญาณโดยสุขุม ประชุมทั้งโบราณราชประเพณีแห่งกรุงสยาม
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ตามที่ได้เคยมีปรากฏมาในโบราณราชประวัติ ทั้งประเพณีตามที่โลกนิยมในสมัยนี้เข้าไว้พร้อมแล้ว
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ฉะนั้นหากว่าสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ใดในอนาคตสมัยทรงพระราชดำริจะแก้ไขหรือเพิกถอนข้อ
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หนึ่งข้อใดแห่งกฏมณฑลเศียรบาลนี้ ก็ให้ทรงคำนึงถึงพระอุปการะคุณแห่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พระองค์ผู้ทรงตรากฏมณฑลเศียรบาลนี้ขึ้นไว้ แล้วและทรงปฏิบัติตามข้อความในมาตรา ๒๐ แห่งกฏ
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มณฑลเศียรบาลนี้เถิด

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มาตรา ๒๐ ถ้าแม้เมื่อใดสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่ามีเหตุจำเป็นที่
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จะต้องแก้ไขหรือเพิกถอนข้อความใด ๆ แม้แต่ส่วนน้อยหนึ่งในกฏมณฑลเศียรบาลนี้ไซ้ ท่านว่าให้สมเด็จพระ
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พระเจ้าอยู่หัวทรงนัดประชุมองคมนตรีสภา ให้มีองคมนตรีมาในที่ประชุมไม่น้อยกว่า ๒ ส่วนใน ๓
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา แห่งจำนวนองคมนตรีทั้งหมด แล้วและพระราชทานข้อความอันมีพระราชประสงค์จะให้แก้ไขหรือเพิก
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ถอนนั้นให้สภาปรึกษาเห็นและถวายความเห็นด้วยความจงรักภักดีซื่อสัตย์สุจริต ถ้าและองคมนตรีมี
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จำนวนถึง ๒ ส่วนใน ๓ แห่งผู้ที่มาประชุมนั้นลงความเห็นเห็นว่าควรแก้ไขหรือเพิกถอนตามพระราช
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ประสงค์ได้แล้ว สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงค่อยมีพระบรมราชโองการให้แก้ไขหรือเพิกถอน แต่ถ้าแม้ว่า
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา องคมนตรีที่มาประชุมนั้นมีผู้เห็นควรให้แก้ไขหรือเพิกถอนเป็นจำนวนไม่ถึง ๒ ใน ๓ แล้วไซ้ ก็ขอให้
 สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระชั้นตริระงับพระราชดำริที่จะทรงแก้ไขหรือเพิกถอนนั้นไว้เถิด

หมวดที่ ๘

ว่าด้วยผู้เป็นหน้าที่รักษากฏมณฑลเศียรบาลนี้

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา มาตรา ๒๑ ให้เสนาบดีกระทรวงวังเป็นหน้าที่รักษากฏมณฑลเศียรบาลนี้ ให้เป็นไปสม

